

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Мальцев Володимир Володимирович

УДК 316.354:351/354:351.74:36.654:32.019.52

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА У СИСТЕМІ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ УКРАЇНИ**

Спеціальність 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата соціологічних наук

Харків - 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України

Науковий керівник: доктор соціологічних наук, професор
Соболєв Василь Олександрович,
Харківський національний університет внутрішніх справ, начальник науково-дослідної лабораторії соціальної та психологічної роботи в органах внутрішніх справ

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Полторак Володимир Абрамович,
Дніпропетровський Університет економіки та права, завідувач кафедри соціології, філософії та психології

кандидат соціологічних наук, доцент

Михайльова Катерина Геннадіївна

Харківський гуманітарний університет "Народна українська академія",
завідувачка кафедри соціології

Провідна установа: Інститут соціології НАН України, відділ соціології культури та масової комунікації, м. Київ

Захист відбудеться "23" грудня 2005 р. о "10" годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.06 Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, пр. 50 річчя СРСР, 27.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, пр. 50-річчя СРСР, 27.

Автореферат розісланий "22" листопада 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Лапшина В.Л.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку системи органів внутрішніх справ України характеризується стрімким зростанням у їхній роботі ролі громадськості. Це пов'язано з поступовим формуванням громадянського суспільства як в цілому, так і його окремих інституцій, які прямо або опосередковано, через представницькі органи державної влади, впливають на напрямки й характер діяльності міліції. Першочерговим завданням органів внутрішніх справ стає захист громадян, їх прав та свобод від противоправних посягань, задоволення їхніх інтересів у сфері забезпечення громадського порядку та безпеки. Тому висувуються нові пріоритети діяльності правоохоронних органів, які визначаються не тільки державою, але й громадськістю. Розуміння цього завдання потребує змін у структурі органів внутрішніх справ, методах роботи, а, особливо, в управлінні їх діяльністю та її оцінці.

У системі оцінки діяльності органів внутрішніх справ протягом доволі тривалого часу головну роль відігравали і тепер відіграють певні статистичні показники, які обчислюються на основі внутрішніх відомчих звітів. Так, донедавна це був "загальний процент розкриття злочинів", абсолютизація ролі якого призвела до поширення практики приховування деяких категорій правопорушень. І як наслідок – виникнення латентної злочинності, зниження рівня довіри населення до ОВС як до правоохоронного інституту, відмова громадян від взаємодії з органами внутрішніх справ тощо. Спроби радикально поліпшити ситуацію з реєстрацією правопорушень призвели до виникнення іншого показника роботи правоохоронців, а саме кількості випадків відмов від прийняття заяв про скоєне правопорушення. Його введення призвело до певних позитивних зрушень в такому напрямку діяльності органів внутрішніх справ, як реєстрація злочинів, але не вирішило проблеми оцінки діяльності ОВС в цілому.

Сьогодні керівництво МВС намагається розробити та впровадити нову систему оцінки роботи міліції, чільне місце в якій відводиться оцінці діяльності органів внутрішніх справ за допомогою громадської думки. Тим самим у процес оцінювання вводиться новий суб'єкт, який є, по-перше, незалежним від відомчої системи, а, по-друге, безпосередньо зацікавленим у кінцевих результатах роботи правоохоронних органів.

Актуальність теми дослідження обумовлена також і тим, що розвиток соціально-політичної ситуації в Україні вимагає узгодження інтересів суспільства та державних інституцій у правоохоронній сфері. Саме громадська думка як виразник інтересів різноманітних соціальних груп та спільнот може виступити регулятором діяльності правоохоронних органів через узгодження їх цілей та завдань з інтересами та потребами суспільства у сфері забезпечення правопорядку в країні. Але введення громадської думки у систему оцінки діяльності органів

внутрішніх справ стикається з великим обсягом проблем теоретичного, методологічного, організаційного характеру.

Таким чином, існує проблемна ситуація, зміст якої полягає у протиріччі між зростанням ролі громадської думки в оцінці діяльності органів внутрішніх справ та недостатнім науковим обґрунтування її використання як інструменту оцінки цієї соціальної організації, відсутності методики, організаційно-правового механізму впровадження та застосування цього інструменту.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Тематика цього дослідження має два напрямки. Перший з них відноситься до проблематики оцінки ефективності різноманітних типів організацій, системи критеріїв та показників оцінки діяльності органів внутрішніх справ як соціальної організації, їх окремих служб та напрямків роботи. Другий напрямок охоплює проблеми вивчення громадської думки як певного соціального явища. Попри те, що за своєю сутністю громадська думка є оцінним судженням певної соціальної спільноти щодо актуальних проблем і її використання як інструменту оцінки певних державних організацій на сьогодні є вельми актуальним, особливості цього методу оцінки ще не знайшли свого комплексного відображення у наукових працях.

Питанням вимірювання ефективності організації займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як А. П. Вавілов, Р. Дафт, В. А. Діневич, П. Ф. Дракер, Б.З. Мільнер, А.І. Пригожин, В.В. Радаєв, С. В. Рогачов, Н. І. Якуніна та багато інших. Питання оцінки ефективності неприбуткових організацій порушувались у роботах Р. Ентоні та Д. Янга, Н.А. Кравця, О.П. Попової, Ю.Р. Бондаренка.

Проблеми оцінки діяльності правоохоронних органів стають дуже популярним предметом досліджень з 70-х рр. ХХ ст. у Радянському Союзі серед фахівців з управління. Цій тематиці присвячені роботи М.Г. Андрєєва, М.М. Баранова, І.Є. Биховського, В.Г. Волова, В.І. Егліта, В.М. Золотарьова, А.П. Іпакіяна, Л.В. Кондратюка, П.А. Муравйова, В. Н. Нікітінського, Л. Л. Попова, А.М. Роша, М.Я. Саввіна, М. С. Самощенко, А.П. Шергіна та багатьох інших.

У період незалежності України питання оцінки діяльності як органу внутрішніх справ у цілому, так і його окремих служб досліджуються у роботах О.Б. Андрєєвої, О.М. Бандурки, І.В. Бойка, О.М. Борисівської, О.І. Коваленка, В.В. Ковальської, О.А. Лупало, Н.П. Матюхіної, В.Д. Сушенка, Ю.Л. Титаренко, В.П. Філонова, М.Ю. Фролова.

Щодо аналізу громадської думки, то теоретична розробка її різних аспектів знаходила своє відображення у працях багатьох філософів, соціологів, психологів, спеціалістів з проблем управління державою тощо.

Пріоритет у дослідженнях сутності громадської думки, її ролі у суспільстві та державі належать таким видатним філософам, як Арістотель, Протагор та Сократ. За часів Просвітництва традицію вивчення громадської думки продовжили Л. Бруні, Т. Гоббс, Дж. Локк, М. Пальмієрі, А.

Рінуччіні та інші. Всебічну оцінку громадської думки дав Гегель, виділивши цілу низку структурних елементів громадської думки: умови її існування, зміст та характеристики громадської думки, її носія та ін.

Соціологічний аналіз громадської думки пов'язаний з іменами видатних науковців як класичного, так й сучасного періоду розвитку соціології. Серед них можна назвати Г. Блумера, Г. Шпайера, А. У. Халкомба, Дж. Т. Янга, які розробляли раціональну концепцію громадської думки, представників теорії громадської думки як елемента системи соціального контролю - П. Лазарфельда, Р. Мертона, Е. Ноель-Нойман, Е. Роса, Б. Сміта.

На сучасному етапі дуже впливовою в науці є французька школа постмодерністської соціології, характерна риса якої - жорстка критика класичних наукових методів в межах глобальної установки "розвінчання феномена влади". До даного напрямку можна віднести роботи П. Бурд'є, Ж. Бодрійяра, Ж.-Ф. Міле, Р. Ленуара, Ж.-Ф. Ліотара, П. Шампаня.

На початку 60-х років громадська думка стає об'єктом уваги радянських соціологів, які розглядали її як специфічний елемент і форму прояву суспільної свідомості. Проблемами громадської думки займались С. Ф. Анісімов, М.К. Горшков, Б.А. Грушин, В.С. Коробейніков, Р.А. Сафаров, А.К. Уледов та інші.

Проблеми ідентифікації громадської думки, методологічні аспекти її вивчення розглядаються у роботах таких українських соціологів, політологів та психологів, як О.М. Балакірева, І.Е. Бекешкіна, О.І. Вишняк, В.М. Вовк, В.Г. Королько, Н.В. Костенко, С.О. Макеев, В.А. Матусевич, Л.Е. Орбан-Лембрик, В.Л. Оссовський, Н.В. Паніна, В.А. Полторак, А.О. Ручка, М.М. Саппа, С.М. Стукало, Ю.П. Сурмін, О. О. Якуба, О.О. Яременко.

Особливостям громадської думки щодо діяльності органів внутрішніх справ присвячені роботи М.І. Безаєва, В.О. Болотової, Ю.М. Мазаєва, І.П. Рущенка, В.О. Соболева, Ю.О. Свеженцевої, Р.В. Шейка.

Однак, за межами наукового інтересу залишилась низка проблем щодо застосування громадської думки як інструменту оцінки ефективності діяльності міліції. В наукових дослідженнях ми не знаходимо відповідей на такі важливі запитання: хто виступає суб'єктом громадської думки стосовно ОВС, чи є громадська думка достатньо компетентною, щоб застосовувати дані, отримані під час її дослідження в управлінні органами внутрішніх справ. Не з'ясовано, за якими критеріями та показниками слід оцінювати роботу міліції, за допомогою яких методів необхідно досліджувати громадську думку, вплив яких факторів треба враховувати, щоб одержати об'єктивну інформацію, що стане підґрунтям ефективного управлінського рішення. Саме соціологічний підхід дозволяє проаналізувати громадську думку як важливий фактор у функціонуванні правоохоронної системи держави, розробити практичні рекомендації стосовно її вивчення та врахування в управлінні органами внутрішніх справ.

Таким чином, відсутність комплексного, ґрунтового аналізу можливостей використання громадської думки у системі оцінки діяльності правоохоронних органів, з одного боку, та зростаюче значення її ролі в роботі міліції - з іншого, визначили вибір теми дисертації, її мету, завдання та логіку дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає науковим завданням, що стоять перед науково-дослідними та навчальними закладами системи МВС України, зокрема Тематиці пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних досліджень вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ МВС України на період 2002-2005 років, що затверджені наказом МВС України від 30 червня 2002 року № 635 (пп. 3.1, 5.3), Головних напрямків наукових досліджень Національного університету внутрішніх справ на 2001-2005 рр., схвалені вченою радою Національного університету внутрішніх справ 23 березня 2001 р. (п. 3.1).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування використання громадської думки як інструменту оцінки діяльності органів внутрішніх справ та розробка на цій основі практичних рекомендацій щодо її застосування у системі оцінки роботи міліції.

Для реалізації мети в дисертації поставлені і вирішувались такі основні завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз особливостей органів внутрішніх справ як соціальної організації;
2. Вивчити існуючі концептуальні підходи до оцінки діяльності неприбуткових організацій, зокрема органів внутрішніх справ;
3. Здійснити комплексний аналіз методів оцінки діяльності органів внутрішніх справ, розглянути різноманітні підходи до побудови системи критеріїв та показників їх роботи;
4. Визначити можливості використання громадської думки в системі оцінки діяльності органів внутрішніх справ через визначення сутності громадської думки, виділення чинників, що впливають на її компетентність та об'єктивність стосовно діяльності міліції;
5. Проаналізувати стан досліджень громадської думки щодо діяльності органів внутрішніх справ;
6. Визначити критерії та показники оцінки діяльності органів внутрішніх справ за допомогою вивчення громадської думки та розробити на їх основі рекомендації щодо впровадження результатів дослідження громадської думки щодо діяльності ОВС у систему їх оцінки.

Об'єкт дослідження – система оцінки діяльності органів внутрішніх справ.

Предмет дослідження – особливості використання громадської думки в процедурі оцінки діяльності органів внутрішніх справ.

Теоретико-методологічні основи й емпірична база дослідження. Теоретичну основу дисертації складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних соціологів, соціальних психологів, юристів, фахівців з управління правоохоронними органами, присвячені аналізу методів оцінки діяльності органів внутрішніх справ, особливостям правоохоронних органів як соціальної організації, різноманітним аспектам вивчення громадської думки та використання отриманих результатів в управлінській діяльності.

Для аналізу громадської думки як засобу оцінки діяльності органів внутрішніх справ використовувались теорія бюрократичної організації М.Вебера, ідеї з соціології організацій А.І. Пригожина, раціональна теорія громадської думки Дж. Т. Янга, Г. Блумера, теорія громадської думки як механізму соціального контролю П. Лазарсфельда, Е. Ноель-Нойман. При розробці методології дослідження громадської думки стосовно органів внутрішніх справ застосовувались теоретичні положення та ідеї Р. Ентоні та Д. Янга щодо оцінки ефективності неприбуткових організацій, М.К. Горшкова стосовно компетентності громадської думки, В.Л. Осовського та В.А. Матусевича з проблем ідентифікації громадської думки.

Для успішного розкриття проблеми дисертантом використовувались наступні методи:

- загальнонаукові (*історико-порівняльний метод* – для дослідження тенденцій розвитку системи оцінки органів внутрішніх справ; *метод системного аналізу* – для розробки системи критеріїв та показників оцінки діяльності ОВС за допомогою громадської думки);

- конкретно-соціологічні (*аналіз нормативних документів* МВС України - з метою вивчення сучасної системи оцінки діяльності ОВС України, виявлення її переваг та недоліків; *вторинний аналіз даних* соціологічних опитувань - для характеристики стану громадської думки щодо міліції; *анкетне опитування* - для апробації критеріїв оцінки діяльності ОВС за допомогою громадської думки; *фокусоване групове інтерв'ю* – для визначення ставлення працівників міліції до застосування громадської думки у системі оцінювання їх діяльності).

Емпіричною основою дисертації є результати соціологічного дослідження, яке було проведено науково-дослідною лабораторією з соціальної та психологічної роботи в органах внутрішніх справ за участю автора у жовтні 2004 р. (анкетне опитування мешканців м. Харкова та Харківської області). Загалом було опитано 1038 осіб різної статі, віку та освіти дев'ятнадцяти районів міста Харкова та Харківської області.

Також використовувались результати масових опитувань, які проводились Департаментом громадських зв'язків МВС України протягом 2003-2004 років (кількість опитаних становила від 2 тис. до 4,7 тис.), дані моніторингових опитувань населення України Інституту соціології НАН України та Центру “Соціальний моніторинг” та результати соціологічних досліджень, проведених науково-дослідною лабораторією соціальної та психологічної роботи в органах внутрішніх справ у 1999 та 2001 роках.

Крім того, для з'ясування проблем, пов'язаних з впровадженням громадської думки як інструменту оцінки діяльності міліції, автором було проведено серію фокусованих групових інтерв'ю серед працівників органів внутрішніх справ (слухачів Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації). Фокусовані групові інтерв'ю були проведені з наступними категоріями працівників міліції: інспекторами у зв'язках з громадськістю та громадськими формуваннями, дільничними інспекторами міліції, оперуповноваженими карного розшуку. Усього у фокус-групах взяли участь 42 працівники.

Валідність і надійність отриманих результатів забезпечується взаємодоповнюваністю використаних методів і репрезентативністю вибіркової сукупності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- отримала подальшого розвитку ідея, що завдяки поступовому розвитку громадянського суспільства в Україні, переорієнтації діяльності правоохоронної системи держави на інтереси та потреби громадян, одним з основних джерел інформації про результати діяльності органу внутрішніх справ повинна стати громадська думка;

- доведено, що можливості використання громадської думки у процедурі оцінки діяльності ОВС обмежуються її компетентністю, яку ми визначаємо як наявність у суб'єкта громадської думки необхідного обсягу інформації та відповідних засобів її аналізу для вироблення об'єктивної оцінки;

- вперше виділено фактори компетентності громадської думки щодо органів внутрішніх справ, до яких дисертантом віднесено потреби та інтереси суб'єкта громадської думки у правоохоронній сфері; рівень та джерела його інформованості; стереотипи, соціальні уявлення та соціальні настрої, які він має; характер та частота контактів з працівниками міліції;

- вперше виділено типи суб'єктів громадської думки щодо органів внутрішніх справ, основними з яких є територіальні громади та громадські організації, які є представниками останніх (особливо правозахисні організації). Доведено, що особливості цих суб'єктів визначають зміст інформації про роботу міліції, яку можна отримати через вивчення їх думки;

- вперше визначено напрямки роботи органу внутрішніх справ, стосовно яких громадська думка володіє найвищим ступенем компетентності і, відповідно, які можна оцінювати за її допомогою. До них ми відносимо забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; охорону і забезпечення громадського порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам.

Теоретичне і практичне значення роботи обумовлюється актуальністю проблеми, недостатнім ступенем її розробленості і полягає в тому, що:

- основні ідеї і висновки роботи розширюють наукові уявлення про громадську думку як джерело інформації для оцінки діяльності неприбуткових організацій;

- розроблена система критеріїв та показників оцінки діяльності органів внутрішніх справ за допомогою вивчення громадської думки дозволяє використовувати це джерело інформації в управлінській діяльності ОВС на всіх рівнях;

- запропоновані процедури проведення досліджень громадської думки стосовно роботи міліції полегшать їх організацію Департаментом зв'язків з громадськістю МВС України

Крім цього, основні результати роботи можуть бути використані службами дільничних інспекторів, інспекторами по роботі з населенням та громадськими формуваннями, навчальними закладами у процесі підготовки майбутніх правоохоронців. Результати теоретичного аналізу і практичних досліджень застосовуються при читанні лекцій і проведенні практичних занять з таких навчальних курсів, як "Соціологія громадської думки", "Соціологія управління", "Соціологія організацій", "Теорія та методи роботи з персоналом в ОВС", "Паблік рілейшнз в ОВС".

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації оголошувались і обговорювались на методологічних та науково-теоретичних семінарах науково-дослідної лабораторії соціальної та психологічної роботи в ОВС Національного університету внутрішніх справ, на таких загальноукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: науково-практичній конференції ад'юнктів і слухачів магістратури Національного університету внутрішніх справ, (м. Харків, 20 червня 2003 р.), VIII міжнародній науковій конференції "Харківські соціологічні читання" (28 -29 листопада 2003 р.), IX міжнародній науковій конференції "Харківські соціологічні читання" (28 - 29 листопада 2004 р.), науково-практичній конференції "Професіоналізм у діяльності ОВС: проблеми становлення та розвитку" (26 листопада 2004 р.); науково-практичній конференції "Нормативне забезпечення проходження служби в ОВС" (м. Харків, 5 березня 2004 р.).

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових праць, з них 7 у фахових виданнях, визначених ВАК України.

Структура дисертації. Відповідно до мети, завдань, логіки дослідження дисертація складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків. Загальний обсяг дисертації складає 200 сторінок, обсяг основної частини – 171 сторінки. Список використаних джерел (175 найменувань) – 16 сторінок, додатки викладені на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, висвітлюється ступінь її розробленості, визначається мета і завдання дослідження, його об'єкт і предмет, описується теоретико-

методологічна основа і використані методи, викладається наукова новизна та практична значущість роботи, наводиться інформація про апробацію роботи та публікації.

У першому розділі **"Оцінка діяльності органів внутрішніх справ як соціальної організації"** зроблено аналіз характеру та змісту діяльності органів внутрішніх справ як неприбуткової соціальної організації. Розглянуто основні підходи до оцінки діяльності неприбуткових організацій загалом та органів внутрішніх справ зокрема; досліджено тенденції розвитку системи критеріїв та показників оцінки діяльності органів внутрішніх справ; обґрунтовується необхідність використання досліджень громадської думки у процесі оцінки їх діяльності.

У підрозділі 1.1 *"Діяльність органів внутрішніх справ як об'єкт оцінювання"* наголошується, що проблема оцінки діяльності ОВС повинна вирішуватись у руслі існуючих практик оцінки діяльності соціальних організацій. Зазначається, що вона проводиться за різноманітними параметрами й характеристиками. Але найбільш важливим, багатоаспектним та інтегральним критерієм її оцінки є ефективність. Визнання будь-якої організації ефективною автоматично означає надання їй позитивної оцінки.

Оцінка ефективності діяльності ОВС ускладнюється тим, що вони являють собою соціальну організацію неприбуткового типу. Аналіз літератури з означеної проблеми дозволив виділити три підходи в оцінці ефективності діяльності неприбуткових організацій: цільовий, системний та інтегративний. Додатково виокремлюють концепцію конкуруючих цінностей. Детальне вивчення цих підходів дозволяє зробити висновок, що всі вони ґрунтуються на визначенні головним критерієм ефективності організації реалізацію нею певних цілей.

Цільовий підхід бере за основу цілі, які висуває зовнішнє середовище, системний акцентує увагу на здатності організації до виживання, інтегративний - поєднує погляди перших двох підходів. Щодо концепції конкуруючих цінностей, то вона акцентує увагу дослідників на відносному визначенні ефективності організації, залежно від того, хто проводить оцінку її діяльності.

Для подальшого дослідження обирається цільовий підхід, що пояснюється орієнтацією органів внутрішніх справ на інтереси та потреби різноманітних інститутів держави та громадянського суспільства. У зв'язку з цим основну увагу в роботі приділено оцінці соціальної ефективності ОВС. Остання показує ступінь досягнення організацією зовнішніх цілей.

У підрозділі 1.2 *"Сутність та тенденції розвитку системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ"* розглядаються критерії та показники, що складають основу оцінки діяльності ОВС. Дисертант наголошує, що система критеріїв оцінки органів внутрішніх справ повинна будуватись на основі певного набору принципів, які визначають основні засади її організації та вимоги до функціонування. Цими принципами є: конструктивність, точність, відповідність,

функціональна повнота, структурованість, доступність, системність, об'єктивність, своєчасність та відкритість. Але повне виконання вимог, які диктуються цими принципами, неможливе через існування деяких обмежень, що виникають при спробі побудувати робочу модель ідеальної системи оцінки. Отже, робоча модель повинна відповідати вимогам зручності, простоти, компактності, невисокому рівню витрат матеріально-технічних, фінансових, людських ресурсів та має бути реалізована на існуючому рівні технічних та організаційних засобів.

На сьогодні основним джерелом інформації для системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ залишається внутрішньовідомча звітність. Це традиційний підхід, згідно з яким, головними критеріями та показниками оцінки роботи міліції виступають: відсоток розкриття злочинів; кількість зареєстрованих справ; кількість кримінальних справ, що були направлені до суду; кількість притягнутих до відповідальності; сума накладених штрафів тощо. Але сучасні методи оцінки роботи ОВС мають деякі недоліки. Так, не беруться до уваги науково обґрунтовані норми навантаження на працівників; відсутній чіткий механізм врахування громадської думки щодо діяльності ОВС; статистичні звіти перевантажені другорядними результатами тощо.

Зазначається, що зараз система оцінки органів внутрішніх справ поступово переходить від чистої орієнтації на цілі, які ставляться державою (як це було за часи СРСР), на цілі, що висувуються інституціями громадянського суспільства, відбувається зміщення акцентів на задоволення потреб громадян, розробляються нові критерії та показники. Проте їх аналіз дозволяє стверджувати, що вони не являють собою закінчену та працездатну систему. Основним недоліком указаних розробок є відсутність чіткого відокремлення критеріїв від показників, які їм відповідають, та механізму визначення й вимірювання останніх.

Зважаючи на викладене для оптимізації системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ України дисертант пропонує наступні напрямки її удосконалення:

1. Основним, генералізуючим критерієм оцінки діяльності органів внутрішніх справ повинен виступати рівень захищеності інтересів суспільства, держави та окремих громадян від противоправних проявів.

2. Слід чітко розмежувати внутрішньовідомчий та громадський методи оцінки, але система оцінки діяльності ОВС повинна органічно їх поєднувати.

3. При оцінюванні роботи ОВС необхідно враховувати певні соціальні фактори, які впливають на виконання органами внутрішніх справ поставлених перед ними завдань. До цих факторів можна віднести: загальну соціально-економічну ситуацію; стан правосвідомості громадян та особливості їх правової поведінки; стан злочинності; цілі, повноваження та методи роботи правоохоронних органів; наявні у міліції ресурси.

Стверджується, що чільне місце у розробці оціночних нормативів повинні займати дослідження громадської думки щодо діяльності міліції та стану правопорядку в країні.

У підрозділі 1.3 *"Використання громадської думки в процесі оцінки діяльності органів внутрішніх справ"* розглядаються практики застосування результатів досліджень громадської думки в діяльності правоохоронних органів у країнах Західної Європи, США та Росії. На основі цього виділяються переваги використання досліджень громадської думки для оцінки діяльності органів внутрішніх справ: отримання безпосередньої інформації від пересічних громадян, які є кінцевими споживачами результатів роботи правоохоронних органів; використання отриманої інформації не тільки для оцінювання, але й планування та прогнозування; здійснення контролюючої функції паралельно внутрішньовідомчому обліку.

Водночас автор звертає увагу на те, що застосування даних досліджень громадської думки в управлінській практиці неможливо без вирішення певних проблем, таких як, ідентифікація громадської думки; визначення рівня її компетентності; особливості інтерпретації отриманих результатів досліджень; стандартизація процесів дослідження та врахування отриманих результатів та багато інших.

У другому розділі **"Методологічні проблеми дослідження громадської думки щодо роботи органів внутрішніх справ"** дисертаційного дослідження здійснюється соціологічний аналіз сутності громадської думки, її характеристик та особливостей процесу формування, що мають значення для використання громадської думки у системі оцінки діяльності органів внутрішніх справ. Особлива увага приділяється сучасному стану організації та проведення досліджень громадської думки щодо ОВС та розглядаються можливості використання їх даних у процесі оцінки діяльності міліції.

У підрозділі 2.1 *"Проблема ідентифікації громадської думки в класичній та сучасній інтерпретації"* наголошується на тому, що основним питанням у процесі вивчення громадської думки є її відокремлення від інших проявів індивідуальної та суспільної свідомості: індивідуальних думок, стереотипів, соціальних установок та настроїв тощо.

Дисертант виходить з уявлення про громадську думку як колективну позицію соціальної групи або спільноти щодо значущої для неї проблеми, яка проявляється в двох формах: ставлення до даної проблеми та поведінки, спрямованої на її вирішення.

Виділяються ознаки громадської думки, серед яких основними є: існування в її складі як раціонального, так і емоційного компонентів; формування тільки з приводу соціально значущих проблем; плюралістичний, дискусійний характер; здійснення впливу на формування і вираження індивідуальної думки; втілення в певну форму колективної поведінки.

У підрозділі 2.2 *"Компетентність громадської думки: сутність та механізм формування"* розглядаються можливості використання громадської думки як однієї зі складових інформаційної основи системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ.

Наголошується, що оскільки оцінка ОВС повинна базуватись на об'єктивній та достовірній інформації про них, необхідно враховувати ступінь компетентності громадської думки при її використанні в управлінській діяльності.

Компетентність розуміється як наявність у суб'єкта достатнього рівня знань, досвіду, освіти у певній сфері. Відзначається декілька видів некомпетентності громадської думки: некомпетентність у силу відсутності поінформованості індивідів з певної проблеми; некомпетентність, що пов'язана з неволодінням науковими засобами аналізу наявної інформації; помилкова компетентність, коли громадська думка формується на основі необ'єктивних даних або обмеженого обсягу інформації. Якщо перші два види некомпетентності усвідомлюються, то остання, як правило, ні.

Доводиться, що на компетентність громадської думки стосовно діяльності міліції впливають особливості її суб'єктів. Основними з них є соціальні групи в соціологічному розумінні цього терміна та соціальні спільноти масового походження. Громадська думка масовидних спільнот характеризується менш сталим характером та мозаїчною структурою змісту і наближається до іншого стану масової свідомості - соціального настрою. Таким чином, більшу компетентність має думка соціальних груп. Відповідно, саме вони повинні бути об'єктом досліджень громадської думки щодо діяльності ОВС. Серед них особливе місце займають територіальні громади, які є безпосередніми споживачами "послуг" міліції, та громадські об'єднання (особливо правозахисні організації), що представляють їх інтереси.

Однак правильне визначення суб'єктів громадської думки є обов'язковою, але не достатньою умовою впевненості у її компетентності. Необхідно враховувати такі характеристики цих суб'єктів як: рівень поінформованості стосовно діяльності міліції; джерела цієї інформації; особливості інтересів у правоохоронній сфері та специфіку правосвідомості.

У підрозділі 2.3 *"Сучасний стан досліджень громадської думки щодо діяльності органів внутрішніх справ: проблеми та перспективи розвитку"* вивчається практика проведення досліджень громадської думки стосовно міліції двома основними типами організацій: незалежними соціологічними центрами та Центрами громадських зв'язків при УМВС та УМВСТ України.

Проведений дисертантом аналіз дозволяє стверджувати, що ці дослідження мають певні вади. Так, незалежні соціологічні службами обмежується в основному виміром рівня довіри населення до міліції поряд з іншими державними і громадськими інститутами. У результаті не виявляється думка громадян щодо роботи конкретних підрозділів і служб органів внутрішніх справ; джерела формування оцінки про міліцію; вивчається не стільки громадська думка, скільки стереотипи та упередження тощо. Щодо досліджень Центрів громадських зв'язків МВС України, то вони страждають на ряд недоліків як методологічного, так і організаційного характеру. Таким чином,

нагальною є необхідність вирішити цілий комплекс задач, які пов'язані з подальшим розвитком досліджень громадської думки щодо ОВС. Основною з них є регламентація досліджень у цьому напрямку, де під регламентацією розуміється система їх наукових і організаційних правил, особливе місце в якій займають критерії та показники оцінки діяльності міліції, що визначають зміст досліджень.

У третьому розділі **“Організаційно-методичні аспекти використання громадської думки у системі оцінки діяльності органів внутрішніх справ”** визначаються основні напрямки діяльності органів внутрішніх, які можна оцінювати за допомогою дослідження громадської думки, розробляється система критеріїв і показників ефективності роботи відповідних служб, технологія використання результатів дослідження громадської думки в управлінні ОВС. Пропонується запровадження моніторингу громадської думки щодо органів внутрішніх справ як засобу оптимізації системи оцінки їх діяльності. З цією метою обґрунтовано доцільність створення центру моніторингу громадської думки, визначено його функції та етапи організації.

У підрозділі 3.1 *“Критерії оцінки діяльності органів внутрішніх справ за допомогою громадської думки”* наводиться розроблена автором методика оцінки ефективності діяльності органів внутрішніх справ за допомогою громадської думки. Дисертант зосереджує увагу на вирішенні першочергових проблем.

По-перше, визначено методи отримання різного роду інформації про діяльність ОВС з урахуванням особливостей її джерел. Автор вважає, що джерела інформації про громадську думку щодо міліції мають відповідати таким принципам, як систематичність надходження інформації, її об'єктивність та повнота. Додержання цих принципів досягається за допомогою проведення регулярних соціологічних досліджень громадської думки щодо міліції.

По-друге, розроблено система формалізованих критеріїв та показників оцінки діяльності організації. Доведено, що оскільки головною цільовою групою діяльності міліції є населення, то основним суб'єктом громадської думки щодо органів внутрішніх справ виступає територіальна громада. Виокремлюються основні напрямки дослідження думки територіальної громади. Дослідження виявило дворівневу структуру оцінки роботи міліції: загальну оцінку діяльності ОВС та оцінку їх окремих підрозділів і служб.

Зважаючи на рівень поінформованості і компетентності громадської думки територіальних громад, виділяються служби, діяльність яких найбільш доцільно оцінювати з допомогою громадської думки: патрульно-постова, дільничних інспекторів міліції, дорожньо-патрульна. Аналіз змісту оперативно-службової діяльності та нормативно-правової бази цих служб дозволив визначити ті завдання, виконання яких може оцінювати громадськість: забезпечення особистої безпеки, захист прав і свобод, законних інтересів; припинення правопорушень; охорона

громадського порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам.

Відповідно у дослідженні було виділено основні та додаткові критерії оцінки діяльності ОВС. До основних належать: рівень захищеності громадян від правопорушень; якість реагування працівників міліції на звернення громадян; попередження або припинення правопорушень в публічних місцях; якість контролю за учасниками дорожнього руху. Додатковими критеріями оцінки роботи органів внутрішніх справ є рівень корупції і дотримання вимог закону працівниками міліції у своїй діяльності. Окремою системою критеріїв оцінюється діяльність дільничних інспекторів міліції, що пов'язано з їх більш тісною взаємодією з населенням.

У підрозділі 3.2 *“Аналіз результатів дослідження громадської думки щодо органів внутрішніх справ у процесі оцінки їх діяльності”* запропоновано процедуру переведення інформації, отриманої у результаті дослідження громадської думки щодо ОВС, у систему формалізованих критеріїв та показників їх роботи. Зазначається, що таке переведення виконується за допомогою аналізу отриманих даних. Автор виділяє його основні та додаткові завдання.

Пропонується схема аналізу даних дослідження громадської думки, отриманих за допомогою опитування. Окреслюються необхідні прийоми аналізу даних щодо громадської думки, які дають необхідний мінімум інформації для оцінки ефективності органів внутрішніх справ.

Запропонована технологія апробується на прикладі аналізу результатів дослідження громадської думки щодо органів внутрішніх справ, яке було проведене науково-дослідною лабораторією Національного університету внутрішніх справ за участю автора у жовтні 2004 р. з метою оцінки громадськістю роботи служби дільничних інспекторів міліції. Основним методом збору інформації було анкетне опитування населення м. Харкова та Харківської області. В опитуванні взяло участь 1038 осіб різної статі, віку та освіти дев'ятнадцяти районів міста та області. Вибірка квотна.

Оцінка діяльності дільничних інспекторів міліції проводилась за наступними критеріями: рівень захищеності громадян від правопорушень, робота з населенням щодо налагодження довірчих відносин, характер реагування дільничного інспектора міліції на звернення громадян про допомогу. Одночасно виділялись різні категорії населення за рівнем їх компетентності, на основі характеру контактів з дільничним.

Дослідження виявило досить низьку ефективність роботи цієї служби. Так, згідно з отриманими даними, рівень правопорядку у місцях проживання викликає помітну тривогу у 39% респондентів. Частіше респонденти стикаються з вживанням спиртних напоїв або наркотиків у громадських місцях, порушенням тиші у вечірній та нічний час, хуліганством. У результаті довіру своєму дільничному тою чи іншою мірою висловили близько половини опитаних. Приблизно стільки ж респондентів відмітили формальність, байдужість, або навіть роздратування

дільничного на звернення до нього. Серед тих, хто все ж звернувся за допомогою, вона була надана після першого звертання 66% респондентів, після другого – 11%. Допомогу так і не отримали 23% опитаних.

У підрозділі 3.3 “Моніторинг громадської думки щодо органів внутрішніх справ як засіб оптимізації системи оцінки їх діяльності” наголошується, що впровадження системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ за допомогою громадської думки пов'язано з цілою низкою проблем не тільки методологічного і методичного характеру, але й організаційно-правового, матеріально-технічного і навіть психологічного.

Дисертант доводить, що створення системи моніторингу громадської думки щодо ОВС удосконалив процедуру оцінки ефективності їх діяльності завдяки своєчасному виявленню змін у ставленні громадян до міліції. Це дозволить не тільки проводити ефективний контроль за роботою підрозділів та служб ОВС, але й оптимізувати процес планування та організації їх оперативно-службової діяльності, удосконалити їх нормативно-правове забезпечення.

Для забезпечення якісного проведення моніторингу пропонується створення центру моніторингу громадської думки, на який будуть покладені методичні, контрольні, консультативні та освітні функції. Водночас проведення регулярних планових досліджень методом опитування може здійснюватись регіональними Центрами громадських зв'язків. Якісні методи необхідно застосовувати для оперативного з'ясування думки населення щодо роботи міліції на рівні району. Це можуть робити інспектори по зв'язках з громадськістю та громадськими формуваннями.

Вказується, що створення системи моніторингу громадської думки щодо органів внутрішніх справ передбачає декілька етапів: від прийняття відповідного рішення Міністерством внутрішніх справ, розгортання діяльності центру, визначення інших суб'єктів досліджень та узгодження спільних планів дій до розробки єдиної системи критеріїв та показників, регламентації і нормування процесу дослідження громадської думки, розроблення та узгодження форм поточної та підсумкової звітності по моніторингу.

У **висновках** представлені загальні підсумки роботи. Основні з них такі.

1. Органи внутрішніх справ являють собою неприбуткову соціальну організацію. Це означає, що проблема оцінки діяльності ОВС повинна вирішуватися у руслі існуючих практик оцінки соціальних організацій. Зазначається, що така оцінка проводиться за різноманітними параметрами й характеристиками, але найбільш важливим, багатоаспектним та інтегральним критерієм оцінки діяльності соціальної організації є її ефективність.

2. Оскільки органи внутрішніх справ, насамперед, орієнтуються на інтереси та потреби різноманітних інститутів держави та громадянського суспільства, основну увагу в роботі приділено оцінці соціальної ефективності ОВС, яка показує ступінь досягнення організацією зовнішніх цілей.

3. Аналіз розвитку системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ, яка склалась на сьогодні, дозволяє стверджувати, що її критерії та показники не є закінченими та працездатними, у зв'язку з чим пропонується їх удосконалення з урахуванням введення в систему оцінки вивчення громадської думки. Система оцінки діяльності ОВС повинна органічно поєднувати внутрішньовідомчий та громадський методи оцінки, водночас чітко розмежовуючи їх.

4. Застосування результатів досліджень громадської думки в управлінській практиці неможливе без вирішення певних проблем, таких як ідентифікація громадської думки; визначення рівня її компетентності; особливості інтерпретації отриманих результатів досліджень; стандартизація процесів дослідження та врахування отриманих результатів тощо.

5. Розгляд можливостей використання громадської думки як однієї зі складових інформаційної основи системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ дозволив дійти висновку, що для цього вона повинна мати певний рівень компетентності. Тобто її суб'єкт мусить мати достатній рівень знань, досвіду, освіти у правоохоронній сфері. Аналіз причин некомпетентності громадської думки дозволив визначити декілька її видів за цією ознакою.

6. На компетентність громадської думки стосовно діяльності міліції впливають особливості її суб'єктів, основними з яких є територіальні громади, які є безпосередніми споживачами "послуг" міліції, та громадські об'єднання (особливо правозахисні організації), що представляють їх інтереси. Крім того, необхідно враховувати такі характеристики цих суб'єктів як: рівень поінформованості стосовно діяльності міліції; джерела цієї інформації; особливості інтересів у правоохоронній сфері та специфіку правосвідомості.

7. Отримані в ході проведеного дослідження результати дозволяють рекомендувати внесення наступних змін в процедуру оцінки ефективності діяльності ОВС:

- враховуючи рівень поінформованості і компетентності громадської думки територіальних громад, оцінювати за допомогою громадської думки діяльність наступних служб: патрульно-постової, дільничних інспекторів міліції, дорожньо-патрульної;

- виходячи зі змісту оперативно-службової діяльності та нормативно-правової бази цих служб оцінювати за допомогою громадськості наступні напрямки їх діяльності: забезпечення особистої безпеки, захист прав і свобод, законних інтересів; припинення правопорушень; охорона громадського порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам;

- для удосконалення процедури оцінки діяльності міліції ввести систему моніторингу громадської думки щодо ОВС.

- для забезпечення якісного проведення моніторингу створити центр моніторингу громадської думки, на який будуть покладені методичні, контрольні, консультативні та освітні функції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мальцев В.В. Особливості сприйняття й оцінки кримінальної ситуації людьми похилого віку // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - 2002. - № 18. – С. 482 - 487.

2. Мальцев В.В. Проблема визначення суб'єктів громадської думки щодо органів внутрішніх справ // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - 2003. - № 24. – С. 287 - 292.

3. Мальцев В.В., Сунь Гоень. Взаимодействие правоохранительных органов с населением в Украине и Китае: сравнительный анализ //Право і безпека. – 2003.- № 1. – С. 199-202.

Особистий внесок дисертанта – охарактеризовано особливості взаємодії міліції та населення в Україні.

4. Мальцев В.В. Методологічні проблеми вивчення громадської думки щодо діяльності органів внутрішніх справ // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2003. – С. 341 - 344.

5. Мальцев В.В. Тенденції розвитку системи оцінки діяльності органів внутрішніх справ: пошук оптимальної моделі // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - 2004. - № 28. – С. 426 - 431.

6. Болотова В.О., Мальцев В.В. Фактори здійснення контролю діяльності ОВС з боку громадськості // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. – Харків: Видавничий центр Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2004. – С. 314 - 318.

Особистий внесок дисертанта – виділено фактори здійснення контролю громадськості за діяльності ОВС.

7. Мальцев В.В. Стан громадської думки щодо діяльності служби дільничних інспекторів міліції // Право і безпека. – 2005.- № 3. – С. 196-199.

8. Мальцев В.В. Думка населення щодо органів внутрішніх справ як критерій оцінки їх діяльності: проблеми впровадження // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених. Матеріали науково-практичної конференції 20 червня 2003 р. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С.160-162.

9. Мальцев В.В. Врахування громадської думки при оцінці діяльності дільничних інспекторів міліції// Нормативно-правове забезпечення проходження служби в ОВС України: Матеріали науково-практичної конференції 5 березня 2004р. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004.- С. 169-171.

АНОТАЦІЇ

Мальцев В.В. Громадська думка у системі оцінки діяльності органів внутрішніх справ України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології. – Харківській національний університет внутрішніх справ. Харків, 2005.

Дисертація присвячена аналізу питання оцінки діяльності органів внутрішніх справ як соціальної організації неприбуткового типу. Зазначається, що інтегральним критерієм оцінки діяльності ОВС є їх ефективність. Для дослідження ефективності роботи міліції обрано цільовий підхід, який акцентує увагу на досягненні нею зовнішніх цілей, що пов'язано з орієнтацією міліції на інтереси держави та громадянського суспільства. У зв'язку з цим основна увага в роботі приділяється оцінці соціальної ефективності ОВС, яка показує ступінь досягнення організацією цілей зовнішнього середовища.

Стверджується, що громадська думка є джерелом інформації для оцінки соціальної ефективності діяльності ОВС. Доводиться, що основною умовою оцінки роботи міліції за допомогою громадської думки є певний рівень її компетентності.

Розроблено систему критеріїв та показників оцінки діяльності ОВС за допомогою громадської думки, запропоновано методик оцінки їх роботи. Доводиться, що створення системи моніторингу громадської думки щодо ОВС удосконалив процедуру оцінки ефективності їх діяльності. Для забезпечення якісного проведення моніторингу пропонується створення центру моніторингу громадської думки.

Ключові слова: громадська думка, соціальна організація, оцінка діяльності організації, ефективність діяльності організації, діяльність органів внутрішніх справ.

Мальцев В.В. Общественное мнение в системе оценки деятельности органов внутренних дел Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата социологических наук по специальности 22.00.04 – специальные и отраслевые социологии – Харьковский национальный университет внутренних дел. Харьков, 2005.

Диссертация посвящена анализу вопроса оценки деятельности органов внутренних дел, как социальной организации неприбыльного типа. Отмечается, что оценка деятельности организаций осуществляется по разным параметрам и характеристикам, но наиболее важным, многоаспектным и интегральным критерием деятельности является ее эффективность.

Для исследования эффективности работы милиции выбирается целевой подход, который акцентирует внимание на достижение организацией внешних целей. Избранный автором подход позволил прийти к выводу, что современные методы оценки работы органов внутренних дел имеют ряд недостатков. Отмечается, что на сегодняшний день система оценки деятельности милиции постепенно переходит от чистой ориентации на цели, которые ставятся государством, на цели, выдвигаемые институтами гражданского общества.

Утверждается, что система оценки деятельности ОВД должна органически объединять внутриведомственный и общественный методы оценки, вместе с тем четко разграничивая их. Выделяются преимущества использования исследований общественного мнения для оценки деятельности органов внутренних дел. При этом обращается внимание на необходимость идентификации общественного мнения; определения уровня его компетентности, особенностей интерпретации полученных результатов исследований; стандартизации процесса исследования и учета полученных результатов и т.д.

Рассмотрение возможностей использования общественного мнения как одной из составляющих информационной основы системы оценки деятельности органов внутренних дел позволило прийти к выводу, что для этого оно должно иметь определенный уровень компетентности. Отмечается, что на компетентность общественного мнения относительно деятельности милиции влияют особенности ее субъектов. Кроме того, необходимо учитывать такие характеристики этих субъектов как: уровень информированности относительно деятельности милиции; особенности их интересов в правоохранительной сфере; специфику правосознания; источник имеющейся информации.

Автор акцентирует внимание на том, что поскольку главной целевой группой деятельности милиции является население, основным субъектом общественного мнения относительно органов внутренних дел выступает территориальная община. В результате учета уровня информированности территориальных общин и компетентности их мнения выделяются службы, деятельность которых наиболее целесообразно оценивать с помощью общественного мнения: патрульно-постовая, участковых инспекторов милиции, дорожно-патрульная.

Предлагается процедура перевода информации, полученной в результате исследования общественного мнения относительно ОВД, в систему формализованных критериев и показателей их работы. Отмечается, что такой перевод выполняется с помощью операционализации полученных данных.

Предполагается, что создание системы мониторинга общественного мнения относительно ОВД усовершенствует процедуру оценки эффективности их деятельности. Для обеспечения качественного проведения мониторинга предлагается создание центра мониторинга

общественного мнения, на который будут возложены методические, контрольные, консультативные и образовательные функции. Выделяются основные этапы его создания.

Ключевые слова: общественное мнение, социальная организация, оценка деятельности организации, эффективность деятельности организации, деятельность внутренних дел.

Maltsev V.V. Public opinion in system of an estimation of law-enforcement bodies activity of the Ukraine. - Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sociological sciences on the specialty 22.00.04 – the special and the branch sociologies - Kharkov National University of Internal Affairs. Kharkov, 2005.

The dissertation is devoted to the analysis of a problem of an estimation of activity of law-enforcement bodies as non-profitable social organization. The author underlines that integrated criterion of the estimation of law-enforcement bodies activity is their efficiency. For research of the efficiency of militia work the author chose target approach which accentuates attention on achieving the external purposes by it. That is connected with orientation of militia to interests of the state and civil society. In this connection, the main attention in the work is allocated to the estimation of law-enforcement bodies social efficiency, which shows the degree of achievement by militia of the external environment purposes.

The author affirms that the public opinion is a source of the information for an estimation of militia activity social efficiency. More over, the basic condition of an assessment of militia works with the help of public opinion is a certain level of its competence.

The system of criteria and parameters of the estimation of law-enforcement bodies activity with the help of the public opinion is developed, the technique of an estimation of their work is offered. More over, the creation of the system of public opinion monitoring with respect to law enforcement bodies improves the procedure of estimation of their activities. To carry out thorough monitoring the creation of the center of public opinion monitoring is suggested.

Key words: public opinion, social organization, estimation of organization activity, efficiency of organization activity, activity of law-enforcement bodies.